

Mot.
1989/90
N411 – 413

Motion till riksdagen

1989/90:N411

av Sten Svensson (m)

Stimulans av småskalig energiproduktion

På elkraft som produceras i vissa vattenkraftverk utgår enligt lagen (1982:1201) från 1 januari 1983 en produktionsskatt med två öre per kWh. Denna extra företagsbeskattning ger ett medelvattenår en miljard kronor till statskassan.

Ett skäligt krav är att en del av denna skatt går tillbaka som ekonomiskt stöd till småskalig, miljövänlig energiutbyggnad som solenergi, biobränslebaserad kraftvärme, vindkraft och vattenkraft samt biotopförbättrande åtgärder för att hindra skador på fisket vid vattenkraftsutbyggnad. Användande av skatten på detta sätt är i realiteten på sikt självfinansierande genom den miljönytta som erhålls genom de förnyelsebara energitillgångar som fås och genom att sårbarheten i energisystemet minskas.

Småskalig energiutbyggnad är ur regionalekonomisk och beredskapssynpunkt mycket angelägen. Elproduktion nära förbrukningsstället har flera fördelar. Stora överföringsförluster på el sparas. Det lokala samhället vid elproduktionsanläggningen kan i viss mån undvika att drabbas av störningar i produktionen i samband med avbrott på det stora riksnätet för el. Lokal kompetens bibehålles. Ur beredskapssynpunkt är mindre anläggningar värdefulla.

Med den beprövade teknik som vattenkraften idag erbjuder uppnås en total verkningsgrad på 85 procent. Vattenkraften är inhemsk förnyelsebar och lagringsbar i vattenmagasin. Vattnet transporterar sig självt från turbin till turbin utan att förbrukas. Inga farliga miljöutsläpp, ingen lagring eller läckage av miljöfarligt avfall föreligger. Kraftverkens livslängd är vid gott underhåll 60–70 år.

Vattenkraften är helt överlägsen andra energislag och nationalekonomiskt mycket angelägen och försvarbar där miljöhänsyn genom lagstiftning inte sätter stopp. Med dagens teknik och miljömedvetande är det också möjligt på ett helt annat sätt än förr att anpassa byggandet/utbyggnaden av elkraftverk till ekologiska och miljömässiga krav.

Vid utbyggnad av småskaliga vind- och vattenkraftverk sker idag av kostnadsskäl att en vanlig elmotor används som generator (asynkrongenerator) vilken är helt beroende av att det finns spänning i nätet. Eftersom denna typ av generatorer är helt beroende av att distributionsnätet är funktionsmässigt intakt för att fungera är det ur beredskapssynpunkt en mindre tilltalande in-

vestering. Även vid störningar i övrigt försvinner nyttan av lokalt producerad energi – närområdet påverkas negativt av störningar på annat håll. Onödiga produktionsbortfall och störningar i viktiga samhällsfunktioner kan inte undvikas med asynkrongenerator för elproduktion.

Trots att prisskillnaderna mellan generatortyperna stiger mycket med storleken – generellt sett är synkrongeneratorn 75–150 procent dyrare – får man inte bortse från de stora kostnader som uppstår när viktiga samhällsfunktioner faller bort vid elavbrott. Dessa fakta gör att merkostnaderna för en uthållig elproduktion med synkrongeneratorer inte är så stora som det i förstone verkar.

Det är mycket angeläget att ett helkostnadstäckande bidrag utgår från vattenkraftsskatten för att täcka prisskillnaden. Ur ekonomisk synvinkel är det synnerligen viktigt att kunna producera energi när den bäst behövs, t.ex. under vinterhalvåret. Elavbrott är också mest besvärande under denna årstid. Den säkerhet som många små vattenkraftverk med sina vattenmagasin utgör är här viktig.

Vatten är för ekologi, människor och allt levande en avgörande resurs. Små vattenkraftsanläggningar – rätt anlagda – kan också ge miljömässiga fördelar, betydande och bestående skönhetsvärden. Sjösänkningar, utdikning av mossar och våtmarker med avsikt att vinna ny jordbruks- och skogsmark fortsätter ännu i rask takt. Detta har fått till följd att naturens förmåga att magasinera vatten helt bragts ur balans. Betydande ekonomiska störningar genom översvämningar, kraftiga vårflooder, och vad detta för med sig av förstörelse, är en följd av detta. Självklart påverkas också energiproduktionen av vattenkraft.

Bristen på helhetssyn, där man väger in ekologiska och naturmässiga skadeverkningar, ekonomiska aspekter och påverkan på energiproduktion med mera är i denna fråga fatal. Här behövs en bättre samverkan mellan berörda myndigheter för att återställa naturens egen goda ordning. Vi svenskar klagar på hur man i Sydamerika skövlar regnskogen. Själva dikar vi ut våtmarker i högt tempo och förstör viktiga naturresurser. I Syd- och Mellansverige har vi dikat ut sumpskogen och våtmarken med ca 80 procent som ekologiskt har samma funktion som regnskogen. Detta sammantaget har skapat förödande konsekvenser för djurlivet och utgör i förlängningen ett hot mot människan själv.

Följande exempel från Skaraborgs län kan ytterligare belysa frågan. Det gäller vattendraget Flian, som förbinder Hornborgasjön med Vänern. Flian har en energipotential på 15 Gigawattimmar (GWh). Idag produceras endast 3 GWh.

På grund av sjösänkningarna av Hornborgasjön och utdikningen av Åsle mosse har magasineringsförmågan förlorats, med följd att vattnet vid vår- och höstflod rinner rakt ut till Vänern. En förödande långsam och dyrbar handläggning av restaureringsprojektet Hornborgasjön, där avsikten är att delvis återställa sjön, nu inne på 25:e året, har medfört att vattenkraftsproduktionen längst Flian inte kunnat inriktas på större elproduktion. Ovisshet om tidsaspekter och resultat av restaureringsåtgärderna har medfört att värdefulla energiresurser här inte kunnat tas till vara. Ekonomin för en kraftut-

byggnad har på grund av detta inte förelegat. Ett samhällsekonomiskt slöseri!

Ett medelvattenår betalar Gullspångs Kraft till staten 30 miljoner kronor med den extra vattenkraftsskatten. Med dessa pengar riktade direkt till denna region kunde den av vattenkraftsutbyggnad värdefulla utrotningshotade Gullspångsrödingen och laxen räddas samt naturvårdsprojektet "Laxfond Vänern" säkerställas.

Ett sätt att spara pengar med bibehållen nytta när det gäller små vattenkraftverk är att ha en mer flexibel inställning beträffande stöd och bidrag till anläggande och renovering. Läget här är att det varit lättare att få ekonomiskt stöd till nya kapitalkrävande anläggningar medan den som för betydligt mindre kostnader velat få stöd till renovering av äldre anläggningar ofta nekats bidrag. Mindre bidrag för upprustning av äldre anläggningar – som ger samma nytta som nya kostsamma anläggningar på samma plats – bör prioriteras. Det är ett oacceptabelt resursslöseri att kasta ut fullgod utrustning som med mindre resurser kan fås i fullgott skick. Mindre kapitalkostnader innebär att anläggningen snabbare betalar sig.

En fullvärdig restaurering av Hornborgsjön och sjön Östen borde ha kunnat säkerställas med medel genererade i området. Det hade inneburit en regionalpolitiskt riktig satsning. En restaurering av strategiska våtmarker, där detta är möjligt, återställer vattenbalansen i området, hindrar översvämningar, ger ekologin en chans samt ger möjlighet till elproduktion. Ur beredskapssynpunkt är det speciellt angeläget att det jordbrukstata länet har tillgång till många små energiproducerande enheter. I dylika projekt finns dessutom en miljö-, turism- och näringspotential som snabbt ger investerade pengar tillbaka.

Utbyggnad av ny energiproduktion kräver stora kapitalinvesteringar. Oftast tar det 10–15 år innan det blir plus i inkomstkolumnen. För att få till stånd en stimulans för nybyggnad krävs alternativa låne- och bidragsmöjligheter anpassade till de olika energislagens amorteringsförmåga. Ett tänkbart förslag kan t.ex. innehålla följande komponenter:

- Under tio år amorteringsfritt lån med rak ranta på 4 procent.
- Produktionsbidrag baserat på årsmedelsproduktionen.
- Helkostnadstäckande bidrag till mellanskillnadskostnaden på asynkron- och synkrongeneratorer.
- Projekt som kan generera prima kraft bör prioriteras.
- Mycket viktigt är att det blir kontinuitet i lånen så att en jämn sysselsättning tryggas för tillverkningsindustrin.
- En långsiktighet i besluten som gör att den som satsar på småskalig energiproduktion vet vad som gäller för lång tid framåt är en grundförutsättning för resultat.

Från dessa utgångspunkter bör stimulansåtgärderna för energiproduktion vid småskaliga enheter förstärkas. Riksdagen bör därför hos regeringen begära förslag med den innebörd som angivits i motionen.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen hos regeringen anhåller om förslag till förstärkta sti-

mulansåtgärder för småskalig energiproduktion i enlighet med vad som anförts i motionen.

Mot. 1989/90
N411

Stockholm den 22 januari 1990

Sten Svensson (m)